

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

Відокремлений структурний підрозділ

«Ладизинський фаховий коледж ВНАУ»

Циклова комісія економічних та інформаційних дисциплін

Відділення: Економічне

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

з навчальної практики

дисципліни

«Організація та планування аграрного виробництва»

Група: Б-21

Галузі знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальності: 071 Облік і оподаткування

Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр

Метою практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, які одержали здобувачі освіти в процесі навчання та набуття практичних навичок у організації і плануванні аграрного виробництва, визначенні економічної ефективності виробництва, формування та розвитку у здобувачів освіти професійного вміння приймати самостійні рішення під час конкретної роботи в сучасних економічних умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності майбутньої спеціальності.

Завданням навчальної практики є поглиблення знань раніше вивчених навчальних дисциплін, формування у здобувачів освіти навичок за обраною спеціальністю і поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю, допомогти молодому спеціалісту уникнути помилок, які можуть виникнути під час самостійної трудової діяльності.

За час практики студенти повинні вміти:

- відбирати, систематизувати й обробляти інформацію відповідно до мети дослідження;
- аналізувати основні виробничі та економічні показники;
- планувати врожайність сільськогосподарських культур, посівні площі та валові збори;
- планувати основні виробничі показники галузі тваринництва;
- виконувати розрахунок планових показників роботи МТП;
- планувати фінансові показники діяльності аграрних формувань;

знати:

- інформаційну базу аграрних формувань;
- основні економічні показники сільськогосподарського підприємства;
- нормативи прямих затрат на виробництво основних видів сільськогосподарської продукції.

Після закінчення навчальної практики в останній день практики здобувачі освіти здають щоденник-звіт з практики. Загальна оцінка (залік) за практику виставляється на підставі: поточних оцінок за кожен день роботи; якості оформлення щоденника

Тема 1. Складання виробничої програми галузі тваринництва

Мета: Розвивати практичні навчання в плануванні продуктивності та поголів'я тварин, валового виходу продукції тваринництва.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця:

1. Інструкційна картка.
2. Калькулятори.

Послідовність виконання

1. Розрахувати планове поголів'я тварин на початок планового року.
2. Розрахувати планову продуктивність тварин.
3. Скласти плановий оборот стада.
4. Визначити планову кількість молока та валовий приріст.
5. Визначити плановий вихід гною

Після виконання завдання №1 здобувач освіти повинен

знати	вміти
Методику планування структури стада, продуктивності тварин, порядок розробки обороту стада, розрахунок валового виходу продукції тваринництва	Визначати планову поголів'я тварин на початок планового періоду, планувати продуктивність тварин, розробляти оборот стада, планувати валове виробництво продукції тваринництва.

Література: М.М.Ільчук, Л.Я.Зрібняк Організація і планування сільськогосподарського виробництва .-Вінниця.: «Нова Книга»,

2. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві. - К.:КНЕУ,

Контрольні питання

1. Назвати виробничі показники галузі тваринництва
2. З яких показників розпочинають планування галузі?
3. Пригадайте що таке структура стада, строк використання тварин, оборот стада?
4. Назвати вікові групи тварин скотарства, свинарства, вівчарства.
5. Як розрахувати структуру стада?
6. Назвати показники продуктивності тварин.
7. Як планується продуктивність тварин?
8. Розкажіть , як визначити планову живу вагу тварин?
9. Який порядок розробки місячного, річного обороту стада?
10. Як планується вихід гною та потреба в підстилці в тваринництві?

Методичні вказівки

У вирішенні питань дальшого збільшення обсягів виробництва тваринницької продукції та підвищення ефективності велику роль відіграє правильне планування розвитку тваринницьких галузей на сільськогосподарських підприємствах.

На сучасному етапі для розвитку тваринницьких галузей необхідно насамперед підвищувати продуктивність тварин, збільшувати поголів'я худоби на основі всебічного зміцнення кормової бази.

Розробка виробничої програми по тваринництву ґрунтується на договірних зобов'язаннях підприємства по продажу продукції тваринництва за договорами, забезпеченні виробничих та інших потреб підприємства в даній продукції. При її розробці необхідно скласти плани парування, руху поголів'я тварин (обороту стада на відповідний період), плани надою молока, приросту живої маси при вирощуванні та відгодівлі.

При плануванні розвитку тваринницьких галузей необхідно врахувати комплекс природних та організаційно господарських умов відтворення стада (тип відтворення, вік фізіологічної зрілості, тривалість вагітності, строки переведення тварин із однієї, особливості відгодівлі та догляду за тваринами, період реалізації продукції, тощо).

Планування виробничих показників галузі тваринництва здійснюють на основі фактичних даних господарства за звітний період та науково обґрунтованих нормативів. Поголів'я на початок року визначаємо за плановою структурою стада. Планову кількість тварин кожної вікової групи розраховуємо шляхом множення загальної кількості тварин в господарстві (1577 гол.) на питому вагу тварин в цій групі (Таблиця 1. Поголів'я ВРХ на початок планового року) $((1577 \times 0,2) : 100 = 3 \text{ гол.})$. Жива вага поголів'я тварин на початок року встановлюється на основі визначеної кількості тварин та ваги 1 гол. $(3 \times 7,5 = 22,5 \text{ ц})$.

Планові показники продуктивності тварин (таб 2.) розраховуються на основі середніх фактичних показників за попередній період (таблиця 2 «Фактична продуктивність тварин за попередні роки») та приросту продуктивності (таблиця 3 «Плановий приріст продуктивності»). Наприклад: середня продуктивність теличок 12-18 міс. за 5 років $959 \text{ г} ((1071 + 847 + 959 + 932 + 986) : 5)$, приріст продуктивності 130 г $(959 \times 13,5 : 100)$.

Розрахунок планової живої маси 1 гол. ВРХ (таб 4 «Розрахунок живої маси однієї голови ВРХ в розрізі вікових груп») здійснюють в такій послідовності: розраховують плановий приріст живої маси за місяць шляхом множення середньодобової продуктивності тварин на 30,5 днів (умовно приймають, що середня тривалість місяця 30,5 днів.). Потім плануємо плановий приріст тварини за весь період перебування в віковій групі (молодняк віком 1-6 місяці перебував у групі 5 місяців, 6-12 та 12-18, 6 місяців). Живу вагу тварини в даній віковій групі обчислюємо як сума ваги на момент прибуття тварини і приросту за період перебування в групі.

Для визначення планової кількості продукції тваринництва визначають середньорічне поголів'я на підставі обороту стада, де відображують рух статеві-вікових груп худоби протягом планового періоду.

Кількість та живу вагу тварин на початок планового року переносимо із таблиці 1 «Поголів'я тварин на початок планового року».

Надходження приплоду визначають по кількості запланованих отелень корів та нетелів. Практично не все спароване поголів'я дає приплід. Тому при плануванні виходу приплоду враховують плановий вихід телят від 100 корів та нетелей(95%). При народженні та в перші дні життя 4% телят загине. Від загальної кількості приплоду в старшу вікову групу перейде 91% телят протягом планового періоду.

У віковій групі «молодняк до 6міс.» планується, що 25 тварин буде реалізоване населенню для подальшої відгодівлі та тварини які досягли 6 місячного віку(70%) будуть переведенні в старшу групу.

З групи «молодняк віком 6-12 місяців» тварин, що досягли річного віку (65% стада) будуть переведені групи за статевими ознаками. Необхідно врахувати, що народжується бичків більше (бички 60%, телички 40%).

Бички, які досягають 16-18місячного віку реалізуються підприємством вагою 4,5ц та більше. Тому всі тварини, що були на початок планового періоду та 60% тих які надійдуть з молодших вікових груп реалізують. Інші тварини, по досягненню 16-18міс. віку будуть продані в наступному плановому році.

Для поповнення (ремонт) стада корів відбирають теличок віком 16-18міс. Якщо за результатами відбору телиці не відповідають тим чи іншим вимогам, їх вибраковують і реалізують на м'ясо. Парують таку кількість тварин, щоб забезпечити розширене відтворення основного стада в плановому та наступних роках (27 % наявних телиць). Запліднених телиць переводять в групу «Нетелі». Інших 40% телиць буде реалізовано на м'ясо.

Нетелі - це тварини які досягли 24-25місячного віку, були заплідненні в минулому році і в плановому періоді після народження телят переводяться в групу «Корови». Так як в ВРХ період тільності триває 280 днів, тому від нетелів, які були на початок планового року, господарство планує отримати приплід(від 100 нетелів 95 телят).

У даному підприємстві з урахуванням зоотехнічних вимог та перспективним планом передбачається оновлення основного стада за рахунок вибракування (15%) та придбання високопродуктивних тварин(18 гол.).

Жива вага тварин в кожній статево-віковій групі визначається як добуток живої ваги 1 гол. худоби (таб«Розрахунок живої маси однієї голови ВРХ в розрізі вікових груп») та кількості тварин.

Після завершення складання річного руху поголів'я стада слід перевірити правильність розрахунків(сума тварин, що були на початок року та тварини, що надійшли в групу дорівнює загальній кількості тварин, що вибули та залишились на кінець року).

В таблиці «Рух тварин» також розраховують:

кількість тварин на кінець року ($\Gamma_{\text{кінець}} = (\Gamma_{\text{поч}} + \Gamma_{\text{надходження}}) - \Gamma_{\text{вибуття}}$),
середньорічне поголів'я ($\Gamma_{\text{ср}} = (\Gamma_{\text{поч}} + \Gamma_{\text{кінець}}) : 2$),
валовий приріст живої ваги ($365 \times C_{\text{рд}} \times \Gamma_{\text{поч}} : 100000$).

Виробництво молока розраховують на основі помісячного обороту корів та за структурою надою молока по місяцях.

В таблиці «Розрахунок виходу молока» в графу 2 «Середньорічна кількість тварин» записуємо кількість корів із помісячного обороту стада. Плановий надій молока розраховано в таблиці «Планова продуктивність тварин». Валове виробництво молока в натурі (жирність 3,5%) розраховуємо шляхом множення середньорічної кількості тварин та структури надою молока на 1 гол. ($ВП_{нат} = Г_{ср} \times П_p : 100$). Переробні підприємства приймають молоко жирністю 3,4%. Тому вироблене молоко перераховуємо в базисну жирність за формулою:

$$ВП_{баз} = ВП_{нат} \times 3,5 : 3,4$$

Планову виручку від реалізації молока розраховуємо на основі кількості надоєного молока по місяцях та середньої ціни реалізації. Однак необхідно не забувати, що певну частину молока використовують у господарстві на внутрішні потреби, тому при розрахунках обов'язково враховують рівень товарності продукції.

$$ТП = ВП_{баз} \times P_t \times Ц_{ср}$$

Річний вихід гною від стада ВРХ визначають за середньорічним поголів'ям та нормами виходу побічної продукції від 1 гол худоби. Аналогічно розраховуємо планову потребу тварин в підстилці, а суму затрат на підстилку – шляхом множення нормативної собівартості 1 ц соломи та планової кількості її.

Загальний обсяг роботи в тваринництві можна розрахувати за умовним поголів'ям тварин. За одну умовну одиницю прийнята 1 корова. Всі тварини інших вікових груп прирівнюються до умовної одиниці через встановлений перевідний коефіцієнт.

Продукція вирощування ВРХ включає приріст живої маси молодняка, у тому числі і нетелей та живу масу приплоду. Продукцію вирощування по продуктивному дорослому стаду не обліковують. Для обчислення виробництва ВРХ у забійній вазі використовують норматив виходу мяса у відсотках до живої маси : худоба та телята вищої вгодованості - 64 %, нижче середньої вгодованості – 58 %. Прийmemo, що в даному господарстві реалізовуватимуть худобу вищої вгодованості.

Таблиця 1. Поголів'я ВРХ на початок планового року

Група тварин	Поголів'я		Жива вага 1 гол, ц	Жива вага стада, ц
	голів	структура %		
Бугаї				
Корови				
Нетелі				
Телички 12- 18 міс.				
Бички 12 – 18 міс.				
Молодняк 6 – 12 міс.				
Молодняк до 6 міс.				
Молодняк до 1 міс.				
Всього	1577	100,0		

Таблиця 2. Фактична продуктивність тварин за попередні роки

Види і групи тварин	Роки					Середня за 5 років
	200_р.	200_р.	200_р.	200_р.	200_р.	
А	1	2	3	4	5	6
Корови,ц						
Нетелі, г						
Телички 12-18 міс.,г						
Бички 12-18 міс.,г						
Молодняк 6-12 міс.,г						
Молодняк 1- 6 міс.,г						
Молодняк до 1 міс.,г						

Таблиця3. Показники відтворення стада та продуктивності тварин

Назва	В середньо- му за п'ять попередніх років	Приріст продуктивності		Амплітуда коливань		Співвідно- шення показників (гр.5 : гр.4)	Плано- вий рік
		%	Ц (г)	мінімум	максимум		
А	1	2	3	4	5	6	7
Корови,ц							
Нетелі, г							
Телички 12-18 міс.,г							
Бички 12-18 міс.,г							
Молодняк 6-12 міс.,г							
Молодняк 1- 6 міс.,г							
Молодняк до 1 міс.,г							

Таблиця 4. Розрахунок живої ваги 1 гол худоби в розрізі вікових груп

Види і групи тварин	Плановий приріст		Розрахунок	Жива маса 1 гол, кг
	за добу, г	за місяць, кг		
Молодняк до 1 міс., г				
Молодняк 1- 6 міс., г				
Молодняк 6-12 міс., г				
Бички 12-18 міс., г				
Телички 12-18 міс., г				
Нетелі, г				

Таблиця 5 Помісячний оборот основного стада ВРХ, корови

	Поголів'я на початок року	Місяці											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Поголів'я на початок місяця													
Поголів'я на початок місяця													
Надійде	х												
Вибуде	х												
Поголів'я на кінець місяця													
Середньомісячне поголів'я													

Таблиця 6 Розрахунок виходу молока

Місяці	Середньомісячна кількість корів, гол	Структура надою на 1 корову, %	Плановий надій на 1 голову	Валове виробництво молока , кг	
				в натурі	вперерахунку на базисну жирність
Січень					
Лютий					
Березень					
Разом квартал					
Квітень					
Травень					

Червень					
Разом квартал					
Липень					
Серпень					
Вересень					
Разом квартал					
Жовтень					
Листопад					
Грудень					
Разом квартал					
Всього		100			

Таблиця 7 Розрахунок виходу гною

Види тварин	Поголів'я, гол	Норма – вихід на 1 гол, т	Вихід гною, т
Бугаї			
Корови			
Нетелі			
Телички і бички 12 – 18 міс.			
Молодняк 6 – 12міс.			
Молодняк до 6 міс.			
Молодняк до 1 міс.			
Всього		х	

Таблиця 8 Розрахунок потреби і вартості підстилки

Види тварин	Середньорічне поголів'я, гол	Норма витрат На 1 гол. в рік, ц	Потреба підстилки (всього), ц	Вартість 1 ц Підстилки, грн	Сума, грн
Бугаї					
Корови					
Нетелі					
Телички і бички 12 – 18 міс.					
Молодняк 6 – 12міс.					
Молодняк до 6 міс.					
Молодняк до 1 міс.					
Всього					

Таблиця 9 Обчислення обсягу виробництва і реалізації продукції тваринництва, ц

Види продукції	Виробництво		Реалізація	
	Жива маса	Забійна маса	Жива маса	Забійна маса
М'ясо ВРХ				
	Виробництво		Реалізація	
Молоко				

Таблиця 10 Рух тварин

[illegible]

Тема Складання виробничої програми галузі рослинництва

Мета роботи : Навчитись планувати виробничу програму галузі рослинництва: розробляти земельний баланс, планувати урожайність, валові збори та посівні площі, визначати потребу в насінні, добривах та засобах захисту рослин, складати баланс продукції рослинництва.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця:

1. Інструкційна картка.
2. Калькулятори.

Послідовність виконання

1. Скласти баланс земельних угідь
2. Спланувати урожайність сільськогосподарських культур
3. Розрахувати планову посівну площу сільськогосподарських культур.
4. Визначити плановий збір урожаю в початково-оприбуткованій вазі та в вазі після доробки.
5. Спланувати потребу та затрати на насіння, добрива,

Після виконання завдання №2 здобувач освіти повинен

знати	вміти
Методику планування урожайності, валових зборів та посівних площ; порядок планування затрат на насіння ,добрива ,засоби захисту рослин;	Визначати планову урожайність сільськогосподарських культур, посівну площу та валові збори основної і побічної продукції; складати баланс продукції рослинництва; планувати затрати на насіння ,добрива ,засоби захисту рослин.

Література: М.М.Ільчук, Л.Я.Зрібняк Організація і планування сільськогосподарського виробництва .-Вінниця.: «Нова Книга»,

2. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві. - К.:КНЕУ,

Контрольні питання

1. Назвати виробничі показники галузі рослинництва.
2. Які види земель входять до складу сільськогосподарських угідь?
3. Що таке трансформація земель?
4. Які ви знаєте методи планування урожайності?
5. Як планується посівна площа під сільськогосподарські культури?
6. Як планують потребу в продукції рослинництва?
7. Які затрати включають у витрати на насіння?
8. Як планують потребу в насінні?
9. Як розрахувати потребу та затрати на добрива, засоби захисту рослин?

Методичні вказівки

Планування та організація рослинницьких галузей в сільськогосподарських підприємствах передбачає систему заходів, спрямованих на забезпечення виконання договірних зобов'язань по реалізації продукції, а також створення необхідних фондів для внутрішніх потреб господарства. При цьому головна увага приділяється плануванню організації використання земельних угідь на основі впровадження наукової системи землеробства, яка передбачає інтенсифікацію виробництва, відповідає ґрунтово-кліматичним умовам підприємства з метою отримання найбільшої кількості продукції при наявному виробничому потенціалі.

При організації рослинницьких галузей у плані економічного та соціального розвитку підприємства відображують: питання організації земельних угідь, розглядають їх трансформацію у плановому році; встановлюють розмір і структуру посівних площ відповідно до договірних зобов'язань і потреби підприємства в продукції рослинництва; рівень урожайності с.г. культур ; нагромадження і використання добрив; захист рослин від шкідників, хвороб тощо. Зазначені питання потрібно розглядати у взаємозв'язку , але в плані показники розраховують в окремих таблицях.

Земля-це основний засіб виробництва. Різні земельні угіддя використовуються не з однаковою інтенсивністю. Тому кожне підприємство прагне перетворити всі земельні угіддя у високопродуктивні. При складанні плану економічного та соціального розвитку слід передбачити переведення непридатних чи мало продуктивних земель у більш продуктивні, виходячи із своїх матеріально-фінансових і трудових можливостей, намітити переведення одних видів угідь інші (наприклад, чагарників після їх розкорчовування в рілля, сіножатті), що спрямоване на більш продуктивне використання .

При складанні таблиці *«Баланс земельних угідь та їх використання»* показують наявність угідь на 1 листопада попереднього року та планові зміни у використанні земельних угідь та їх склад на 1.11 планового року. Загальну площу окремих угідь на початок планового року записують на підставі даних державного обліку земель на 1.11. попереднього року(таб.*«Землекористування(склад і площа земельних угідь)»*) . В плановому році передбачається 110га пасовищ розорати та перевести у рілля, за рахунок інших земель збільшити на 10 га (по 5 га) площі сіножатті та пасовищ і на 7 га площу лісових насаджень. . Структуру земельних угідь визначають як відношення окремих угідь до загальної площі.

З плановим рівнем врожайності сільськогосподарських культур безпосередньо пов'язано багато інших показників сторін діяльності

підприємства: розміри і структура посівних площ, обсяги виробництва і реалізації продукції, система заходів щодо ведення галузі рослинництва.

Плануванню врожайності сільськогосподарських культур передують детальний аналіз досягнутого її рівня на підприємстві. При плануванні врожайності сільськогосподарських культур використовують різні методи. В практиці підприємств найчастіше використовують нормативний метод у поєднанні з експертно-оцінним. Сутність цього методу полягає у визначенні можливого приросту врожаю в результаті зміни динамічних факторів з наступним збільшенням фактичної середньозваженої врожайності на величину цього приросту. В основі визначення планової врожайності сільськогосподарських культур лежить формула :

$$Y_{пл} = Y_{ср} + \sum Y_{пр},$$

де :

$Y_{пл}$ – планова урожайність, ц/га

$Y_{ср}$ – середньозважена урожайність за попередні 5 років, ц/га

$Y_{пр}$ – приріст урожайності , ц/га.

Середньозважену урожайність обчислюють за формулою:

$$Y_{ср} = Bзб : S,$$

де:

$Bзб$ – сумарний валовий збір за 5 років, ц

S – сума посівних площ даної культури за останніх 5 років, га.

Збільшення урожаю обчислюють від збільшення норм внесення добрив , запровадження нових технологій виробництва та продуктивних сортів сільськогосподарських культур, розширення площ застосування засобів захисту рослин, зменшення втрат продукції під час збирання тощо. Приріст урожаю слід розраховувати лише за рахунок тих факторів, зміна яких передбачена на підприємстві у плановому році (таб «*Приріст урожайності с.г. культур*»). Наприклад, в плановому році підприємство передбачає збільшення урожайності зернових культур за умов зміни сорту(1,5%), збільшення доз добрив(1%), скорочення втрат при зборі урожаю (2%) та запровадження нових технологій (2%).

Розміри планових посівних площ визначають різними способами : діленням загальної потреби в продукції рослинництва по кожній культурі на її

планову урожайність, за середньозваженими розмірами валових зборів за попередній період та плановою урожайністю.

$$S_{пл} = V_{зб} : Y_{пл}$$

Планування обсягів виробництва продукції рослинництва здійснюється на основі запланованої врожайності і планових посівних площ. При цьому валовий збір основної продукції зернових і технічних культур визначають у початково-оприбуткованій масі і масі після доробки. Збір побічної продукції визначається у процентному відношенні до основної продукції. Норми виходу побічної продукції та втрати продукції при до обробці вибираємо із таблиці. Плановий валовий збір основної продукції визначаємо шляхом множення планових посівних площ і планового збору продукції з 1 га (планової урожайності). Від отриманої кількості продукції віднімаємо втрати й отримуємо збір продукції у вазі після доробки. Наприклад, планується посіяти озимої пшениці 660га. Збір побічної продукції складе 36036 ц ($660 \times 42 \times 130 : 100$), валовий збір у вазі після доробки - 26944 ц ($((660 \times 42) - 660 \times 42 \times 2,8 : 100)$).

Валову продукцію по культурах визначають також у порівняльних цінах. Валовий збір у вазі після доробки множимо на порівняльні ціни 2000 року.

Потребу в насінні(таблиця 5 «Розрахунок потреби та вартості насіння») обчислюють, виходячи планових посівних площ і прийнятих норм висіву насіння на 1 га в господарстві(таб «Норми висіву та вартості насіння»). При плануванні розраховують також страхових насіннєвий фонд в розмірі 10 % основного насіннєвого фонду зернових культур і формується за рахунок насіння ярих зернових (ячменю, вівса, проса, кукурудзи на зерно, гороху, сої, гречки, соняшнику). Визначену потребу в насінні порівнюють з наявністю на початок планового періоду та розраховують покриття потреби за рахунок надходження з врожаю планового року, обміну та купівлі. В господарстві на початок року знаходилось 400ц зерна озимої пшениці, 93ц озимого жита, 500ц ячменю, 250 ц гороху та 30ц соняшнику. З метою покращення сортового складу по даних культурах планується здійснити обмін насіння у розмірі 25 % від пот До суми доплати необхідно додати затрати на транспортування та навантаження й розвантаження насіння. Приймаємо, що середня відстань перевезення 20 км, розцінка за навантаження і розвантаження 1 ц насіння 0,50грн, собівартість 1т.км.- 1,38грн.

реби. Розмір доплати за насіння, що буде отримане за обміном складе 35 % від собівартості виробництва. До суми доплати необхідно додати затрати на транспортування та навантаження й розвантаження насіння. Приймаємо, що середня відстань перевезення 20 км, розцінка за навантаження і розвантаження 1 ц насіння 3,50грн, собівартість 1т.км.- 11,38грн.

Купівля насіння передбачається, в більшості господарств, по тих сільськогосподарських культурах виробництво насіння яких, в умовах господарства, неможливе(овочі, цукрові буряки, кормові культури)та з метою покращення сортового складу(ріпак,кукурудза на зерно). Придбання насіння в даному господарстві планується по цукрових буряках, овочах, ріпаку та багаторічних травах, а також по зернових культурах. Транспортні витрати на перевезення придбаного насіння розраховуються аналогічно як і по насінню, що надійде по обміну.

Середня ціна 1 ц насіння використаного в господарстві розраховується шляхом ділення загальної суми затрат(вартість насіння власного виробництва, доплата за насіння отримане по обміну та транспортні витрати, затрати на придбання насіння) і потреби насіння.

Потребу в добривах обчислюють виходячи з планових посівних площ і норм внесення добрив на 1га в фізичних одиницях. Ці норми мають забезпечити потребу рослини в поживних речовинах.

$$П_{мд} = S_{пл} \times H_{мд} ,$$

де ,

$П_{мд}$ - потреба в мінеральних добривах,ц

$H_{мд}$ - норма внесення мінеральних добрив,ц

Потребу в засобах захисту рослин обчислюють на підставі посівних площ і норм витрат даного препарату та кратності внесення хімічного препарату(розрахунок аналогічний розрахунку по мінеральних добривах).В господарстві прийнято в середньому вносити два рази гербіциди на посівах просапних та овочевих культур, а також двічі обробляють посіви фунгіцидами всі культури за виключенням кормових. Вартість засобів захисту рослин та мінеральних добрив визначають за цінами їх придбання. До суми доплати необхідно додати затрати на транспортування та навантаження й розвантаження ЗЗР та добрив. Приймаємо, що середня відстань перевезення 20 км, розцінка за навантаження і розвантаження 1 ц оборотних засобів 0,50грн, собівартість 1т.км.- 11,38грн.

$$В_{мд} = Ц_{мд} \times П_{мд},$$

де , $Ц_{мд}$ – ціна 1 ц добрив, грн..

Таблиця 1.Землекористування (склад і площа земельних угідь).

№	Назва угідь	Наявність, га
---	-------------	---------------

п/п		на початок року	на кінець року
	А	1	2
1	Загальна площа земель у власності і користуванні – всього		
2	Сільськогосподарські угіддя		
3	В тому числі: рілля		
4	багаторічні насадження		
5	сіножаті		
6	пасовища		
7	Площа лісів та інших лісовкритих площ – всього		
	В т.ч. лісові землі		
8	Ставки і водойми		
9	Інші земельні угіддя		

Досягнутий рівень урожайності за попередні роки.

Культури	Роки					В середньому за 5 років
	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	
А	1		2	3	4	5

Планова урожайність основних сільськогосподарських культур, ц/га.

Культури		Приріст урожаю	Амплітуда коливань		
----------	--	----------------	--------------------	--	--

[illegible]

Таблиця Визначення планової посівної площі під сільськогосподарські культури,га

[illegible]

Таблиця Виробнича програма по рослинництву

культури	Планова посівна площа, га	Збір побічної продукції, ц	Збір основної продукції, ц			Вартість валової продукції в порівняльних цінах, грн	
			У початково-оприбуткованій вазі		У вазі після доробки		
			З 1 га	всього	всього	1 ц	всього

Таблиця Розрахунок потреби і вартості насіння

культури	Площа посіву, га	Норма висіву насіння на 1 га,ц	Потреба насіння, ц	Собівартість 1 ц , грн	Ціна 1 ц,грн	Затрати на насіння, грн
Озима пшениця						
Озиме жито						
Ячмінь						
Овес						
Просо						
Соя						
Горох						
Гречка						

Кукурудза на зерно						
Соняшник						
Ріпак						
Цукровий буряки						
Огірки						
Помідори						
Морква						
Столові буряки						
Кукурудза на силос						
Однорічні трави				98,8		
Багаторічні трави					470,5	

Таблиця Розрахунок кількості та вартості засобів захисту рослин

Культура	П ос ів на пл о щ а, га	Гербіциди				Інсектициди				Обробка насіння					фунгіциди				Вс ьо го, гр н.
		но рм а ви тр ат, л/г а	по тр еб а, л	ці на 1 л, гр н.	су ма , гр н.	но рм а ви тр ат, кг/ га	по тр еб а, кг	ці на 1 кг, гр н.	су ма , гр н.	кі ль кіс ть на сі нн я, т	но рм а ви тр ат, л/т	по тр еб а, л	ці на 1 л, гр н.	су ма , гр н.	но рм а ви тр ат, л/г а	по тр еб а, л	ці на 1 л	су ма , гр н.	
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

Таблиця Розрахунок потреби та вартості добрив

культури	Мінеральні добрива									органічні добрива			Всього сума, грн
	Азотні (ціна 1 ц _____ грн)			фосфорні(ціна 1ц _____ грн)			калійні(ціна 1ц _____ грн)						
	П л	Потреба,ц	Сума, ма,	П л	Потреба		Пл ан	Потреба	Сума, грн	Пл нова		Сума, грн	

[illegible]

Тема : 3.Планування роботи машинно-тракторного парку

Мета роботи :Набути практичних навиків по плануванню роботи машинно-тракторного парку.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця:

- 1.Інструкційна картка.
- 2.Калькулятори.

Послідовність виконання

- 1.Спланувати обсяг механізованих робіт.
- 2.Розрахувати потребу в тракторах та самохідних машинах.
- 3.Спланувати витрати на експлуатацію МТП.
4. Визначити планову собівартість 1 ум.ет.га.

Після виконання завдання №3 здобувач освіти повинен

знати	вміти
Методику планування затрат на експлуатацію машинно-тракторного парку та собівартості 1 ум.ет.га.	Визначати плановий обсяг механізованих робіт,потребу в тракторах, с.г.машинах; планувати фонд оплати праці по МТП,затрати на паливно-мастильні матеріали,амортизаційні відрахування та витрати на обслуговування та ремонтс.г.техніки, визначати інші витрати ; розраховувати собівартість 1 ум.ет.га..

*Література:*1.М.М.Ільчук, Л.Я.Зрібняк Організація і планування сільськогосподарського виробництва .-Вінниця.: «Нова Книга»,
2. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві. - К.:КНЕУ,

Контрольні питання

1. Що таке умовний еталонний гектар?
2. Який трактор прийнятий за 1 умовний еталонний?
3. Як планується обсяг механізованих польових робіт?
4. Як визначити планову кількість тракторів (еталонних, по марках)?
5. Які статті витрат включають у експлуатаційні витрати МТП?
6. Як спланувати фонд оплати праці по МТП?
7. Який порядок визначення витрат на паливо-мастильні матеріали?
8. Як розраховуються планові відрахування на ремонт та обслуговування техніки?
9. Що таке амортизація?Назвати основні групи основних фондів
10. Як плануються амортизаційні відрахування на техніку?
11. Які витрати включають в статтю «Інші витрати»?
12. Як планують собівартість 1 ум.ет.га?

Методичні вказівки.

Обсяг польових механізованих робіт залежить від структури посівних площ, планової урожайності та прийнятої технології вирощування сільськогосподарських культур з урахуванням зони розміщення підприємства, співвідношення між основною та побічною продукцією. Його обчислюють множенням посівної площі на прийняту щільність механізованих робіт. Остання характеризується обсягом механізованих робіт в еталонних гектарах, що припадає на 1 га відповідних сільськогосподарських культур.

$$V_{\text{ет.га}} = S \times \Pi_{\text{мех}},$$

де, $V_{\text{ет.га}}$ – обсяг механізованих польових робіт, ет.га.;

S – посівна площа, га.;

$\Pi_{\text{мех}}$ – щільність механізованих польових робіт, ет.га.

Крім галузі рослинництва, трактори виконують значні обсяги механізованих робіт в тваринництві та інших галузях с.г. підприємств. В нашому прикладі потрібно взяти до уваги, що в тваринництві трактори виконують четверту частину обсягу механізованих робіт рослинництва, а в інших галузях – 7 % обсягу робіт рослинництва й тваринництва.

Маючи розрахований обсяг механізованих польових робіт, можна обчислити необхідну кількість тракторів для їх виконання. Спочатку розраховують потребу в тракторах в еталонному обчисленні, а потім, знаючи рекомендоване співвідношення для даної зони між тракторами та враховуючи структуру посівних площ і річне навантаження на машину кожної марки, визначають необхідну кількість тракторів по марках. Її обчислюють діленням обсягу робіт, що припадає на кожну марку, на нормативне навантаження на одну марку.

$$K_{\text{ет.тр}} = \frac{V_{\text{ет.га}}}{H_{\text{в}}},$$

де, $K_{\text{ет.тр}}$ – кількість еталонних тракторів, шт.;

$H_{\text{в}}$ – нормативне навантаження на один трактор, ет.га.

Потім розраховують експлуатаційну кількість тракторів з урахуванням коефіцієнта технічної готовності машинно-тракторного парку. Для цього розрахункову кількість тракторів множать на коефіцієнт.

$$K_{\text{експл. тр.}} = K_{\text{тр}} \times k_{\text{тех}}$$

де, $K_{\text{експл. тр.}}$ - експлуатаційна кількість тракторів, шт.;

$K_{\text{тр}}$ – необхідна кількість тракторів, шт.;

$k_{\text{тех}}$ – коефіцієнт технічної готовності.

Потребу в комбайнах розраховують за сезонним навантаженням на одну машину. Обсяг робіт комбайнів по збиранню врожаю залежно від прийнятої технології визначається збиральною площею відповідних культур.

Потребу підприємства в основних сільськогосподарських машинах визначають за найбільш напруженим періодом їх використання та нормативом навантаження на одну машину.

На сільськогосподарських підприємствах проводять детальний розрахунок потреби машинно-тракторного парку в паливі та мастильних матеріалах. За нормативами визначають потребу в паливі для роботи тракторів, на їх холості переїзди, ремонти, ТО тощо.

Потребу в основному паливі для тракторів і комбайнів визначають на підставі укрупнених нормативів його витрат з розрахунку на 1 ет.га або на 1 га площі збирання. При цьому плановий обсяг робіт в еталонних гектарах по марках тракторів множать на норматив витрат палива на 1 ет.га.

$$P_{\text{осн}} = V_{\text{ет.га}} \times H_{\text{осн.пал.}},$$

де, $P_{\text{осн}}$ – потреба в основному паливі, ц;

$H_{\text{осн.пал}}$ – норма витрат палива на 1 ет.га, кг.

Визначивши загальну потребу в паливі для МТП, розраховують вартість ПММ множенням комплексної ціни 1 ц ПММ на потребу основного палива.

$$B_{\text{пмм}} = P_{\text{осн}} \times C_{\text{комп.}},$$

де, $B_{\text{пмм}}$ - вартість паливно-мастильних матеріалів, грн.;

$C_{\text{комп}}$ – комплексна ціна палива, грн..

Оплата праці по тракторній бригаді складається з тарифного фонду та доплат і премій. Тарифний фонд оплати праці розраховують виходячи із запланованого обсягу робіт по операціях, змінних норм виробітку та тарифних ставок.

$$O_{\text{п}} = T_{\text{ст}} \times K_{\text{н-зм}},$$

$O_{\text{п}}$ – оплата праці тракториста машиніста, грн.;

Тст – тарифна ставка відповідного розряду, грн.;

Кн-зм – кількість нормо-змін.

Для практичних розрахунків використовуємо співвідношення відпрацьованих нормо-змін по розрядах до загальної їх кількості, що склалася в підприємстві. Загальна кількість нормо-змін тракторних польових робіт розраховується шляхом ділення загального обсягу польових механізованих робіт на середній виробіток одного трактора (6,54 ум.ет.га) господарства.

Доплата за продукцію залежно від вирощуваних сільськогосподарських культур встановлена на рівні 10-25 % тарифного фонду. Для розрахунків приймаємо розмір доплати за продукцію 15 %.

$$Д = (Тф \times 15) : 100,$$

де, Д – розмір доплати працівникам за продукцію , грн.;

Тф – тарифний фонд оплати праці, грн..

Із загальної кількості трактористі-машиністів 27 % мають 1 клас, 40% - II клас , решта - III клас. Встановлено розмір доплат : за перший клас 20 %, II- 10 % . Середній розмір надбавки за класність складе 15 %.

Доплата трактористам-машиністам за стаж роботи , яка виплачується раз на рік від усього заробітку і встановлена в розмірах : при стажі роботи від 2 до 5 років -8%, 5-10 років – 10 %, 10-15 років-13 %, понад 15 років-16 %. Середній відсоток доплати за стаж роботи приймаємо 10 %. Суму для оплати відпусток розраховують виходячи з 6,56 % від загального заробітку та всіх видів доплат.

Місячний посадовий оклад бригадира тракторної бригади 3600грн., а обліковця-на рівні 60 % від заробітку бригадира.

Аналогічно розраховуємо фонд оплати праці комбайнерів на збиранні врожаю самохідними комбайнами. Однак при виконання розрахунків необхідно врахувати , що в період збору врожаю оплату здійснюють за підвищеними тарифними ставками на 60%.

Амортизація основних засобів – це процес втрати ними своєї вартості й поступового перенесення її на вартість виробленої продукції.

Амортизаційні відрахування визначають за нормами у відсотках до балансової вартості основних засобів, які розподіляються на чотири групи :

1 будівлі - 8%,

2 транспортні засоби - 40 % ,

3 інші (трактори, комбайни, с.г.машини) – 24 %,

4 ЕОМ- 60%.

$$A = \frac{BHa}{100\%}$$

Розрахунок витрат на капітальний та поточний ремонт, техобслуговування і зберігання машин, заміну шин та гусениць машинно-тракторного парку проводять на основі встановлених норми відрахувань на 1 ум.ет.га (т.га) в господарстві та річного обсягу робіт .

$$В_{пр} = Н_{пр} \times V_{ет.га} ,$$

де, $V_{пр}$ – відрахування на поточний ремонт і ТО, грн.;

$Н_{пр}$ – норма відрахування для проведення ПР на 1 ет.га ,грн..

Витрати по експлуатації бригадних споруд та приміщень відносять на експлуатацію тракторів та комбайнів пропорційно до балансової вартості техніки.

До інших експлуатаційних витрат по машинно-тракторному парку належать витрати : на інструмент та дрібний інвентар , заходи по охороні праці та техніці безпеки, спецодяг, освітлення , опалення , тощо. Їх приймають на рівні витрат попереднього року (156 тис. грн.) Інші витрати розподіляють між тракторами і комбайнами пропорційно до кількості відпрацьованих машино-змін.

Собівартість еталонного гектара обчислюють діленням суми всіх витрат по експлуатації тракторного парку на обсяг механізованих робіт в еталонних гектарах.

$$C_{1ет.га} = \frac{В_{експл.}}{V_{мех}}$$

Структура собівартості еталонного гектара – це процентне співвідношення всіх затрат до загальної суми.

Таблиця 1 Визначення обсягу механізованих робіт

Назва сільськогосподарських культур	Площа посіву, га	Щільність механізованих робіт згідно прийнятої технології вирощування с.г. культур, ет.га./га	Обсяг механізованих робіт, ет.га
Оз.пшениця			
Жито озиме			
Ячмінь			
Кукурудза на зерно			
Овес			
Просо			
Гречка			
Горох			
Соя			
Цукрові буряки			
Соняшник			
Овочі			
Ріпак			
Кукурудза на силос			
Однорічні трави			
Багаторічні трави			
Тваринництво			
Інші тракторні роботи			
Усього		х	

Таблиця 2 Розрахунок потреби в тракторах та самохідних комбайнах

Назва та марка машини	Свідовідомлення тракторів, %	Річний обсяг робіт, ет.га., га	Річний нормативний виробіток на 1 машину, ум.га., га	Коефіцієнт технічної готовності	Необхідна кількість машин, шт.
1	2	3	4	5	6

Трактори:ХТЗ 17021					
T-150K					
T-150					
MTЗ-826					
ХТЗ-2511					
Усього					x
Комбайни зернозбиральні:					
CLAAS					
PCM-10					
1	2	3	4	5	6
Комбайни бурякозбиральні : БМ-6					
КС-6Б					
Комбайни кормо- збиральні : CLAAS Jaguar					

Таблиця 3 Розрахунок потреби в сільськогосподарських машинах

Види машин	Обсяг роботи	Норма навантаження на одну машину	Планова потреба техніки, шт..
Сівалки зернові	Га посіву зернових культур		
Сівалки бурякові	Га посіву цукрових буряків		
Сівалки кукурудзяні	Га посіву кукурудзи		
Сівалки овочеві	Га посіву овочевих культур		
Культиватори для суцільного обробітку ґрунту	Га посіву ранніх ярових культур		
Культиватори міжрядні для обробітку кукурудзи	Кількість тракторів МТЗ	x	

Борони зубові	Га зябу(посіву ярових культур)		
Луцильники дискові мало захватні	по 1 на прополювальний трактор	х	
Плуги п'ятикорпусні	на кожен трактор Т150	х	
Плуги девятикорпусні	на кожен трактор ХТЗ 17021	х	
Котки тракторні	Га весняної сівби		
Розкидачі мінеральних добрив	Га посіву зернових, кукурудзи і соняшнику		
Оприскувачі	Кількість тракторів МТЗ та Т-150 К	х	
Причіпи до колісних тракторів	один на два трактори	х	

Таблиця 4 Визначення потреби та вартості палива і мастильних матеріалів

Назва та марка машини	Річний обсяг робіт, ет.га.,га	Нормативи витрат палива,кг/ет.га ,	Витрати палива всього, ц	Комплексна ціна 1 ц пального,грн. .	Вартість ПММ, грн..
Трактори:					
ХТЗ 17021					
Т-150К					
Т-150					
МТЗ-826					
ХТЗ-2511					
Усього		х		х	
Комбайни зернозбиральні:					
CLAAS					
PCM-10					
Комбайни бурякозбиральні : БМ-6					

КС-6Б					
Комбайни кормо- збиральні : CLAAS Jaguar					

Таблиця 5 Визначення річного фонду оплати праці на тракторних роботах, грн.

Показники	Тарифний розряд						Усього
	1	2	3	4	5	6	
Кількість нормо-змін згідно з розподілом тракторних робіт по розрядах тарифної сітки	2%	6%	11%	37%	32%	12%	100
Тарифна ставка							х
Тарифний фонд оплати праці механізаторів							
Тарифний фонд оплати:							
бригадира	х	х	х	х	х	Х	
обліковця	Х	х	х	х	х	х	
усього	х	х	х	х	х	Х	
Підвищення тарифного фонду (15 %)	х	х	х	х	х	Х	
Надбавки:	х	х	х	х	х	х	
за класність	х	х	х	х	х	Х	
за безпере ний стаж роботи	х	х	х	х	х	х	
Оплата відпусток (6,26 %)	х	х	х	х	х	Х	
Відрахування на соціальні заходи	х	х	х	х	х	х	
Усього	х	х	х	х	х	х	

Таблиця 6 Розрахунок фонду оплати праці на збиранні врожаю самохідними комбайнами, грн.

Показники	комбайни			усього
	зернозбиральні	бурякозбиральні	кормозбиральні	
Площа збирання врожаю, га				
Змінна норма виробітку, га				
Кількість нормо-змін				
Тарифна ставка: комбайнера				
помічника				
Тарифний фонд:				
комбайнера				
помічника				
Підвищення тарифного фонду (15%)				
Підвищення тарифних ставок на збиранні врожаю				
Надбавка за :класність				
за безперервний стаж роботи в господарстві				
Оплата відпусток				
Відрахування на соціальні заходи				
Разом				

Таблиця7 Розрахунок витрат на ремонт і техобслуговування машинно-тракторного парку.

	Річний	Норми відрахувань, грн./ ум.га, т.га	Усього затрат, грн	Усього
--	--------	--------------------------------------	--------------------	--------

	обсяг робіт, ум.га, т.га	Кр.	Пр.	ТО і збері гання	Замін а шин, гусен иць	Кр.	Пр.	ТО і зберіган ня	Заміна шин, гусениц ь	
Трактори:										
ХТЗ 17021										
Т-150К										
Т-150										
МТЗ-826										
ХТЗ-2511										
Комбайни :										
CLAAS										
PCM-10										
БМ-6										
КС-6Б										
CLAAS Jaguar										
С.-г. машини		х			х	х			х	
Бригадний будинок тис .грн.										
Навіс ,тис. грн										
Майданчик тис. грн										
Усього		х	х	х	Х					

Таблиця 8 Розрахунок амортизаційних відрахувань

Назва і марки машин	Середньорічна кількість	Ціна машини по прейскуранту, тис. грн.	Всього, тис.грн	Норми амортизаційни х відрахувань, %	Усього амортизаційних відрахувань, грн
Трактори : ХТЗ 17021					
Т-150К					
Т-150					
МТЗ-826					
ХТЗ-2511					
Усього по тракторах	Х				
С.-г. машини					
Комбайни :					
CLAAS					

PCM-10					
БМ-6					
КС-6Б					
CLAAS Jaguar					
Усього по комбайнах					
Бригадний будинок	x	x			
Навіс	x	x			
Майданчик	x	x			
Разом по будівлях та спорудах	x	x			

Таблиця 9 План витрат на експлуатацію машинно-тракторного парку та собівартість еталонного гектара.

Статті затрат	Загальна сума затрат, тис. грн..	В т. ч. на 1 ум. га	
		грн.	%
Оплата праці з відрахуваннями			
Вартість нафтопродуктів			
Відрахування на капітальний ремонт – усього			
В т. ч. тракторів і с.-г. машин			
гаражних приміщень			
Затрати на поточний ремонт – усього			
в т. ч. тракторів і в.-г. машин			
гаражних приміщень			
Затрати на техобслуговування, зберігання і заміну шин або гусениць			
Амортизація на повне відновлення – усього			
в т. ч. тракторів і с.-г. машин			
гаражних приміщень			
Інші затрати			
Разом			

Тема. Планування фонду оплати праці.

Мета роботи : Навчитись планувати: потребу в трудових ресурсах, складати баланс трудових ресурсів; планувати фонд оплати праці, визначати планові розцінки, нараховувати оплату праці.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця:

1. Інструкційна картка.
2. Калькулятори.

Послідовність виконання

1. Нарахувати оплату праці основним працівникам виробничих та обслуговуючих підрозділів.
2. Нарахувати оплату праці керівникам і спеціалістам господарства.

Після виконання завдання № здобувач освіти повинен

знати	вміти
Методику розрахунку потреби основних та сезонних працівників господарстві; порядок нарахування оплати праці працівникам виробничих підрозділів ; керівникам і спеціалістам, розрахунок планового фонду оплати праці	Визначати планову потребу в працівниках для виконання с.г. робіт; нараховувати оплату праці працівникам рослинництва, тваринництва, допоміжних і обслуговуючих виробництв та керівникам , спеціалістам; складати зведений план фонду оплати праці по господарству.

Література: 1. М.М. Ільчук, Л.Я. Зрібняк Організація і планування сільськогосподарського виробництва .- Вінниця.: «Нова Книга»,

2. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві. - К.: КНЕУ,

Контрольні питання

1. Як розраховується потреба в працівниках рослинництва?
2. Розкажіть порядок визначення потреби в працівниках тваринництва.
3. Як складається баланс трудових ресурсів господарства?
4. Як нарахувати оплату праці працівникам рослинництва ?
5. Які доплати здійснюють для трактористів-машиністів?
6. Як нараховується основна оплата праці працівникам тваринництва?
7. Які доплати та нарахування на основну оплату праці здійснюють для працівникам тваринництва?
8. Визначення річного тарифного фонду оплати праці в тваринництві.
9. Як нараховується оплата праці керівникам та спеціалістам господарства?
10. Як формується плановий фонд оплати праці?

Методичні вказівки

Оптимальне забезпечення сільськогосподарських підприємств технічним засобами та раціональне їх використання – одне із найважливіших факторів підвищення ефективності виробництва. Для одержання ефекту від використання техніки потрібне насамперед оптимальне забезпечення господарства кадрами механізаторів, потреба в яких залежить від складу машинно-тракторного парку, площі землі в обробітку, спеціалізації та ін.. Кількість механізаторів та інших працівників зайнятих на вирощуванні сільськогосподарських культур визначаємо за щільністю механізованих робіт, площами посіву та річним фондом часу одного працівника в галузі рослинництва.

Спочатку визначаємо затрати праці механізаторів та працівників ручної праці на вирощуванні сільськогосподарських культур.

$$Зп = S \times Ht,$$

де $Зп$ –затрати праці на вирощування сільськогосподарських культур, люд-год;

де S – планові посівні площі, га;

де Ht – норматив затрат праці на 1 га, люд-год.

Планові нормативи затрат на 1 га праці працівників ручних робіт та механізаторів вибираємо з таблиці 1 вихідних даних. Планові посівні площі вибираємо з попередніх розрахунків (розділ «Виробнича програма рослинництва»). При розрахунку затрат праці по галузі необхідно врахувати затрати праці на роботи в рослинництві не передбачені технологічними картами які становлять в господарстві для працівників ручних робіт 9260,а механізаторів – 3830люд-год. Річний фонд робочого часу 263 дні або 1841люд- год. Кількість працівників визначаємо за формулою

$$K_{пр} = \frac{Зп}{Рч},$$

Де $K_{пр}$ - кількість працівників(механізаторів, працівників ручної праці), чел..;

$Зп$ – загальні затрати праці на механізованих чи ручних роботах, люд-год;

$Рч$ – річний фонд часу одного працівника, люд.год.

Кількість працівників тваринництва визначають за встановленими нормами обслуговування та плановим поголів'ям тварин.

$$K_{пр} = \frac{\Gamma}{N_{обсл}},$$

де, Γ – планове поголів'я тварин, гол.;

Нобсл – норма обслуговування на одного працівника, гол.

Планове поголів'я тварин ВРХ розраховували в розділі «Виробнича програма тваринництва» в таблиці «Рух тварин» вибираємо середньорічне поголів'я. Норма обслуговування тварин одним працівником вказана в довідниках(вихідні дані таблиця 2 «Норма обслуговування тварин»). Затрати праці (люд.дн.) розраховують як добуток кількості працівників та річного фонду робочого часу одного працівника. Затрати праці працівників тваринництва (люд.год) розраховуються

$$ЗП = ЗП_{\text{люд.дн}} \times 7,$$

де, 7 – тривалість зміни, люд.год;

$ЗП_{\text{люд.дн}}$ – затрати праці, люд.дн.

Кількість підзмінних працівників можна визначити за встановленим співвідношенням в господарстві від основних працівників. За фактичними даними попередніх років в підприємстві чисельність підзмінних працівників на МТФ складає 22 % від основних.

Кількість управлінського персоналу та спеціалістів в штатному розписі визначається на підставі нормативів чисельності керівників та спеціалістів (таблиця 3).

Основна заробітна плата працівників рослинництва та тваринництва визначається за розрядами робіт, тарифними ставками та кількістю відпрацьованих годин (обсягу виконаної роботи).

$$Оп = Т_{\text{ст}} \times t,$$

де Оп – оплата праці робітника, грн.;

$T_{\text{ст}}$ – тарифна ставка відповідного розряду, грн.;

t – відпрацьований час (обсяг виконаної роботи)

З метою посилення матеріальної заінтересованості в підвищенні кваліфікації працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, можуть встановлюватися надбавки:

- трактористам-машиністам — I, II і III класи кваліфікації;
- працівникам, зайнятим в тваринництві- "Майстертваринництва I- II класу". Особам, яким присвоєно I клас кваліфікації тракториста-машиніста і звання "Майстертваринництва I класу", провадиться доплата до заробітку розмірі 20%, а особам, яким присвоєно II клас кваліфікації тракториста-машиніста і звання "Майстер тваринництва II класу" - в розмірі 10%.

В сільськогосподарському виробництві працівникам , що виконують робіт в шкідливих умовах праці здійснюється доплата в розмірі до 24 % від основного заробітку.

Кваліфікованим працівникам враховуючи, особливо важливе значення проведення збирання врожаю, в господарствах, як правило, встановлюються підвищені розцінки по оплаті праці для працівників, зайнятих на цих роботах.

Найпоширенішим є традиційний порядок, при якому розцінки трактористам-машиністам збільшуються до 60%, а всім іншим працівникам, зайнятим на збиранні врожаю, -до 15%.

Основним працівникам (у тому числі тим, що працюють бригадами і помічниками бригадирів), встановлюють надбавку за: безперервний стаж роботи по спеціальності в даному господарстві у таких розмірах від річного заробітку, %:-від 2 до 5 років — 8%; від 5 до 10 років — 10 %; від 10 до 15 років — 13%; понад 15 років — 16%.

В фонд оплати праці працівників усіх галузей виробництва включають нарахування на оплату праці визначені в розмірі встановлених чинним законодавством.

Річний фонд оплати праці для працівників всіх професій розраховують на 12 місяців. Виключенням є працівники, які повинні бути заміщені на час відпустки (працівники тваринництва, сторожі, прибиральниці та ін.). По цих професіях фонд оплати праці розраховують на 12 місяців і 24 календарні дні відпустки.

Оплата праці керівників та спеціалістів господарства здійснюється за встановленими місячними посадовими окладами. Річний фонд визначається шляхом множення кількості працівників за штатним розписом на 12 та встановленим розміром місячним посадового окладу.

Таблиця 1 Розрахунок потреби в основних працівниках рослинництва

Культура Види угідь	Площа, га	Планові нормативи прямих затрат праці на 1 га посіву		Прямі затрати праці всього	
		Працівники ручних робіт	механізаторів	Працівники ручних робіт	механіза торів
Озима пшениця					
Ярий ячмінь					
Озиме жито					

Горох					
Овес					
Просо					
Соя					
Гречка					
Кукурудза на зерно					
Цукр. буряк					
соняшник					
овочі					
Ріпак					
Кукурудза на силос					
Однорічні трави					
Багаторічні трави					
Роботи в рослинництві не передбачені техкартами	х	х	х		
Разом					
Всього					

Річний фонд робочого часу 263 дні або 184_ год.

Чисельність основних працівників всього _____ осіб,

В т. ч. Механізаторів _____ осіб, працівників кіно-ручних робіт _____ осіб.

Таблиця 2 Розрахунок чисельності працівників тваринництва

Професія		Норма обслуг овува	О бс яг	Сер еднь оріч на	Затрати праці
----------	--	--------------------------	---------------	---------------------------	---------------

	Показники виміру, обсяг робіт	ння чол.	ро біт	чисе льні сть прац · осіб	Люд. – дні	Люд. – год.
Доярки при механ. доїнні	Середньорічне поголів'я корів					
Доярки родильного віділення	Середньорічне поголів'я родильного від.					
Скотарі по догляду за коровами	Середньорічне поголів'я корів					
Техніки штуч. заплід.	Середньорічне поголів'я корів					
Слюсарі-наладчики	Середньорічне поголів'я корів					
Скотарі нічні	Середньорічне поголів'я корів					
Підмінні працівники	Чисельність осн. працівників					
РАЗОМ по мол. стаду	Х	Х	Х			
Скотарі по догляду за нетелями	Середньорічне поголів'я	36				
Скотарі по догляду за телячками 12-18 міс.	Середньорічне поголів'я					
Скотарі по догляду за бичками 12-18 міс.	Середньорічне поголів'я					
Скотарі по догляду за молодняком 6-12 міс.	Середньорічне поголів'я					
Скотарі по догляду за телятами до 6 міс.	Середньорічне поголів'я					
Телята до 1 міс.	Середньорічне поголів'я					
Слюсарі наладчики по обслуговуванню молодняку	Середньорічне поголів'я					
Скотарі нічні	Середньорічне поголів'я					
Підмінні	Чисельність осн. працівників					
Разом						

Всього						
--------	--	--	--	--	--	--

Таблиця 3 Розрахунок річного фонду оплати праці тракторних робіт

Показники	Значення показників
Тарифний фонд оплати праці: механізаторів	
комбайнерів	
помічників комбайнерів	
бригадира	
обліковця	
Підвищення тарифного фонду, 15%	
Підвищення тарифних ставок (на збиранні урожаю)	
Надбавки (за класність, за стаж роботи)	
Оплата відпусток	
Відрахування на соціальні заходи	
Всього	

Таблиця 4 Розрахунок річного фонду оплати праці працівників тваринництва

Професія	Затрати праці, люд.год.	Тарифний розряд	Тарифна ставка, грн..	Річний фонд оплати праці, грн
Бригадир	х	х	х	
Обліковець	х	х	х	
Доярки при механ. Доїнні		5		
Доярки родильного відділення		5		
Скотарі по догляду за коровами		4		
Техніки штуч. заплід.		6		
Слюсарі-наладчики		3		
Скотарі нічні		3		

Підмінні працівники		5		
Скотарі по догляду за нетелями		5		
Скотарі по догляду за теличками 12-18 міс.		4		
Скотарі по догляду за бичками 12-18 міс.		4		
Скотарі по догляду за молодняком 6-12 міс.		4		
Скотарі по догляду за телятами до 6 міс.		4		
Телята до 1 міс.		5		
Слюсарі наладчики по обслуговуванню молодняку		3		
Скотарі нічні		3		
Підмінні		5		
Разом	х	х		

Місячний посадовий оклад бригадира 13400грн. Оплата праці обліковців встановлено в розмірі 60 % від посадових окладів бригадира.

Таблиця 5 Розрахунок річного фонду оплати праці по тваринництву

Показники	Значення показників	
	відсоток	тис.грн
Тарифний фонд оплати праці, всього		
в т.ч. фон д оплати праці віднесений на загальновиробничі витрати		
фонд оплати праці основних працівників		
оплата праці підмінних працівників		
оплата праці допоміжних працівників		
Надбавки і доплати:		
Доплата за продукцію	50	
Надбавка основним працівникам: за класність		

за стаж роботи за якість продукції(дояркам)	8,0	
Підвищення оплати праці підмінним працівникам	10	
Доплата за роботу в нічний час	14,3	
Доплати і нарахування усім працівникам:		
оплата відпусток	6,3	
нарахування на соціальне страхування	36,7	
Всього доплат і нарахувань		
Разом		

У загальній чисельності основних працівників тваринництва частка майстрів тваринництва 1 клас складає 40%, 2 кл-30%.

За стажем роботи за спеціальністю в господарстві основні працівники тваринництва мають структуру: понад 15 р-27%, 10-15- 18%, 5-10р -21% до 5 років-24 %

Таблиця7 Розрахунок річного фонду оплати праці керівників

Категорії працівників	Чисельність	Середньо місячна оплата праці	Річний фонд оплати праці
1. Керівник господарства			
2. Головний бухгалтер			
3. Бухгалтер відповідної категорії			
4. Кассир			
5. Головний економіст			
6. Економіст з оплати праці			
7. Головний агроном			
8. Агроном відповідної категорії			
9. Головний інженер			
10. Інженер відповідної категорії			
11. Інженер-електрик відповідної категорії			
12. Головний зоотехнік			
13. Зоотехнік відповідної категорії			
Разом		x	

Тема : Фінансовий план підприємства

Мета роботи :Навчитись планувати реалізацію продукції, визначати фінансові результати.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця:

- 1.Інструкційна картка.
- 2.Калькулятори.

Послідовність виконання

1. Розрахувати планову виручку від реалізації продукції всього та по каналах продажу.
2. Визначити фінансові результати від реалізації продукції.

Після виконання завдання №10 студент повинен

знати	вміти
Порядок складання фінансового плану підприємства	Визначати планову виручку від реалізації с.г.продукції, розраховувати фінансові результати виробництва; встановлювати точку беззбитковості виробництва с.г. продукції.

*Література:*1.М.М.Ільчук, Л.Я.Зрібняк Організація і планування сільськогосподарського виробництва .-Вінниця.: «Нова Книга»,

2. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві. - К.:

Методичні вказівки

Товарна продукція у сільськогосподарських підприємствах є головним джерелом надходження коштів, формування прибутків та складова агробізнесу і самофінансування. Збут сільськогосподарської продукції , сировини та продовольства, аграрним підприємством здійснюється в кількості, визначній виробничою програмою функціонування та розвитку рослинницьких і тваринницьких галузей, підсобних виробництв, промислів.

Основними каналами збуту продукції є зобов'язання за державними та регіональними контрактам , реалізація на оптових ринках, заготівельним та торгівельним організаціям, переробним підприємствам, внутрішньогосподарська реалізація – працівникам, для громадського харчування, а також оплата за оренду земельних і майнових паїв.

Загальна сума виручки визначається ,як сума виручених коштів від продажу по всіх каналах реалізації.

$$B_ч = C_1 \times Q_1 + C_2 \times Q_2 + C_3 \times Q_3 + C_4 \times Q_4 + \dots,$$

де, $C_1 \dots$ - ціна реалізації продукції по каналу реалізації, грн.;

Q_1 – обсяг продажу продукції, ц

В аграрних підприємствах реалізація продукції здійснюється не рівномірно протягом року, як наслідок специфіки сільськогосподарського виробництва. Тому надходження виручки від продажу продукції, особливо в рослинництві, є нерівномірним. Щоб скласти графік надходження грошової маси у господарство можна скористатись даними циклограми реалізації за попередні роки (%).

Збут продукції планують у базових кондиціях (зерно, молоко, фабричні цукрові буряки, худоба у живій масі).

Витрати на збут включають відшкодування складських, навантажувально-розвантажувальних, транспортних витрат постачальника, витрат на рекламу й підготовку продукції до продажу, інші маркетингові витрати, передбаченні попередніми елементами витрат, з урахуванням оплати праці за виконання цих робіт. Витрати на збут становлять близько 0,5 % виробничих витрат. У затрати необхідно також включити адміністративні витрати 1,5 % від виробничих витрат.

Реалізацію продукції передбачають в обсягах і за каналами наведеними в таблиці 1 вихідних даних.

Прибуток від продажу визначають

Рентабельність – поняття, що характеризує економічну ефективність виробництва, тобто підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток.

Для кількісного виміру рентабельність в аграрних підприємствах використовують такі показники: рівень рентабельності, норму прибутку. Рівень рентабельності визначається за формулою:

$$P = \frac{П \times 100}{Вв},$$

де, П- прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), грн;

Вв – виробничі витрати на реалізовану продукцію, грн..

Таблиця Розрахунок обсягів продажу та фінансових результатів діяльності підприємства

[illegible]

[illegible]

Продовження таблиці

Вид реалізованої продукції	Собівартість продукції ,що реалізується		Витрати на збут продукції(0,5%)	Адміністративні витрати(1,5%)	Всього витрат, грн	Фінансовий результат		Рівень рентабельності %
	1ц,грн	Всього,грн				прибуток	збиток	
Озима пшениця								
Озиме жито								
Ячмінь								
Овес								
Кукуруд.на зерно								
Горох								
Соя								

Гречка								
Соняшник								
Цукрові буряки								
Ріпак								
Овочі								
Молоко								
М'ясо ВРХ								

Таблиця Циклограма надходження виручки від реалізації продукції

Вид реалізованої продукції	Всього виручки	Місяці року												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Озима пшениця								3	12	35	40	5	5	
Озиме жито								7	23	29	26	15		
Ячмінь								4	21	37	20	18		
Овес									10	28	33	17	12	
Кукуруд.на зерно											7	59	34	
Горох								33	45	22				
Соя										24	47	15	14	
Гречка										56	44			

[illegible]

Графік надходження виручки в господарстві

Перелік питань на залік

1. Назвати виробничі показники галузі тваринництва
2. З яких показників розпочинають планування галузі? Обґрунтуйте.
3. Що таке структура стада, строк використання тварин, оборот стада?
4. Назвати вікові групи тварин скотарства, свинарства, вівчарства.
5. Як розраховується структура стада? Назвати види структур стада.
6. Назвати показники продуктивності тварин.
7. Як планується продуктивність тварин?
8. Розкажіть, як визначити планову живу вагу тварин?
9. Який порядок розробки місячного, річного обороту стада?
10. Як планується вихід гною та потреба в підстилці в тваринництві?
11. Назвати виробничі показники галузі рослинництва.
12. Які види земель входять до складу сільськогосподарських угідь?
13. Що таке трансформація земель?
14. Які ви знаєте методи планування урожайності?
15. Як планується посівна площа під сільськогосподарські культури?
16. Як планують потребу в продукції рослинництва?
17. Які затрати включають у витрати на насіння?
18. Як планують потребу в насінні?
19. Як розрахувати потребу та затрати на добрива, засоби захисту рослин?
20. Що таке умовний еталонний гектар? Який трактор прийнятий за 1 умовний еталонний?
21. Як планується обсяг механізованих польових робіт?
22. Як визначити планову кількість тракторів (еталонних, по марках)?
23. Які статті витрат включають у експлуатаційні витрати МТП?
24. Як спланувати фонд оплати праці по МТП?
25. Який порядок визначення витрат на паливо-мастильні матеріали?
26. Як розраховуються планові відрахування на ремонт та обслуговування техніки?
27. Що таке амортизація? Як плануються амортизаційні відрахування на техніку?
28. Які витрати включають в статтю «Інші витрати»?
29. Як планують собівартість 1 ум.ет.га?
30. Як планується обсяг роботи вантажного транспорту?
31. Які статті витрат включають у експлуатаційні витрати автопарку?
32. Як спланувати фонд оплати праці по автопарку? Які доплати нараховують водіям?
33. Який порядок визначення витрат на паливо-мастильні матеріали?

34. Як розраховуються планові відрахування на ремонт та обслуговування транспортних засобів ?
35. Що таке амортизація? Як плануються амортизаційні відрахування на вантажні автомобілі ?
36. Як планують собівартість 1 т.км?
37. Як нарахувати оплату праці працівникам рослинництва ? Які доплати здійснюють для трактористів-машиністів?
38. Як нараховується основна оплата праці працівникам тваринництва? Які доплати та нарахування на основну оплату праці здійснюють для працівників тваринництва?
39. Як нараховується оплата праці керівникам та спеціалістам господарства?
40. Розрахувати планову виручку від реалізації продукції всього та по каналах продажу.
41. Визначити фінансові результати від реалізації продукції.

ДОДАТКИ

Вихідні дані

Таблиця 1. Поголів'я ВРХ на початок планового року(1577гол.)

Група тварин	Структура стада, %	Жива вага ,ц
Бугаї	0,2	7,5
Корови	37,5	5
Нетелі	3,9	4,5
Телички 12- 18 міс.	8,1	3,8
Бички 12 – 18 міс.	10,3	4,0
Молодняк 6 – 12 міс.	22,1	2,8
Молодняк до 6 міс.	16,2	1,4
Молодняк до 1 міс.	1,7	0,32
Всього	100	х

Таблиця 2. Фактична продуктивність тварин за попередні роки

Види і групи тварин	Роки				
	20 _ р.	20 _ р.	20 _ р.	20 _ р.	20 _ р.
Корови,ц	39	39,6	38	41	40,6
Нетелі, г	290	310	260	320	320
Телички 12-18 міс.,г	1028	847	959	932	986
Бички 12-18 міс.,г	1071	908	1068	1040	1096
Молодняк 6-12 міс.,г	655	715	685	712	658
Молодняк 1- 6 міс.,г	660	640	600	670	680
Молодняк до 1 міс.,г	543	565	600	500	561

Таблиця.3 Приріст продуктивності, відсоток

Групи тварин	Годівля збалансованими кормами	Покращення племінних якостей	Покращення умов утримання тварин	Прогресивні форми організації праці
Корови	6	3	1	1
Нетелі	3	3	1	1
Телички 12-18 міс.	4	3	1	-
Бички 12-18 міс	4	3	1	-
Молодняк 6-12 міс	4	3	1	-
Молодняк 1-6 міс.	4	3	1	-
Молодняк до 1 міс.	3	3	1	1

Таблиця4 Помісячний оборот основного стада ВРХ, корови

	Місяці											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Надійде	6	5	4	6	7	5	5	18	7	7	5	6
Вибуде	6	8	11	9	5	8	7	7	5	9	7	7

Таблиця 5 Структура надою молока, %

Місяці	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Структура надою молока на 1 корову, %	5	5	6	9	12	13	13	11	8	7	6	5

Таблиця 6 Розрахунок виходу гною

Види тварин	Норма – вихід на 1 гол, т
Бугаї	8
Корови	7
Нетелі	5
Телички і бички 12 – 18 міс.	3,8
Молодняк 6 – 12міс.	2,0
Молодняк до 6 міс.	1,6
Молодняк до 1 міс.	0,5

Таблиця 7 Розрахунок потреби і вартості підстилки

Види тварин	Норма витрат підстилки на 1 гол. в рік, ц	Вартість 1 ц підстилки, грн
Бугаї	11	10,00
Корови	11	10,00
Нетелі	10	10,00
Телички і бички 12 – 18 міс.	8	10,00
Молодняк 6 – 12міс.	5	10,00
Молодняк до 6 міс.	6	10,00
Молодняк до 1 міс.	2	10,00

Таблиця 1. Землекористування (склад і площа земельних угідь).

№ п/п	Назва угідь	Наявність на 1.11 звітного періоду, га	Використання в плановому році			
			під посіви	під сіножатт і	під пасовищ а	під лісові насадженн я
1	Загальна площа земель у власності і користуванні – всього	3330				
2	Сільськогосподарські угіддя	3151,5				
3	В тому числі: рілля	3014	+110			

4	багаторічні насадження	0,5				
5	сіножаті	15		+5	-5	
6	пасовища	122	-110			
7	Площа лісів та інших лісовкритих площ – всього	115				+7
8	в т.ч.лісові землі	98				
9	Ставки і водойми	39				
10	Інші земельні угіддя	24,5				-17

Таблиця 2 Валові збори та посівні площі за 20 __-20 __ роки

культури	Роки									
	20 __ __		20 __ __		20 __ __		20 __ __		20 __ __	
	Валовий збір	площа	Валовий збір	площа	Валовий збір	площа	Валовий збір	площа	Валовий збір	площа
Оз пшениця	26600	700	38220	780	25800	600	12800	400	35000	1000
Оз. жито	1568	98	2000	100	1140	60	2562	122	2420	110
Ячмінь	11250	450	15000	500	11200	350	15500	500	9900	450
Овес	1800	100	1520	80	656	41	1225	49	680	40
Просо	666	37	555	37	960	40	496	31	760	40
Кукурудза на зерно	6785	150	5680	180	6600	220	12250	250	8400	200
Соя	800	50	333	37	645	43	728	52	774	43
Горох	5500	250	5681	247	6496	232	6300	252	4842	269
Гречка	992	62	1260	60	1026	57	639	71	1100	50
Соняшник	4320	240	4260	213	4620	210	5600	200	3553	187
Цукрові буряки	63000	180	82000	200	65250	150	73260	220	71904	250
Ріпак	2574	99	3155	115	2876	98	2954	140	3429	123
Огірки	1188	9	1439	9	1856	9	1439	11	800	7
Помідори	1875	11	1650	10	1329	9	2176	12	2245	11
Морква	506	2,5	570	1,7	478	1,5	534	2,1	627	2,2
Столові буряки	780	2,6	643	2,1	594	1,8	500	2,0	386	1,5
Кукурудза на силос	35560	140	41678	169	38776	140	45909	167	50032	200
Однорічні трави	12000	50	216000	90	17760	74	18000	75	18240	76
Багаторічні трави	78000	260	140000	500	130500	450	150000	500	147900	510

Таблиця 3. Норматив виходу побічної продукції та втрати продукції при її доробці

Культура	Нормативи виходу побічної продукції, % до основної	Втрати продукції
Озима пшениця,просо	130	2,8
Ячмінь, жито, овес	120	2,2
Кукурудза на зерно	-	3,5
Горох	100	3,8
Гречка	120	3,0
Ріпак	-	1,4
Соняшник	-	2,5

Таблиця 4. Приріст урожайності с.г. культур

	Приріст у відсотках				
	нова технологія виробництва	удосконалення організації праці	внесення добрив	боротьба з шкідниками і хворобами	сортність
Зернові культури	2	2	1		1,5
Зернобобові	2		1,2	1,5	
Цукрові буряки			1,5		2
Соняшник			1,5		1
Кукурудза на силос	3			1,5	
Овочі			1,5	2	1,8
Ріпак			2		0,5

Таблиця 5. Норми внесення мінеральних добрив

Культура	Норма внесення добрив					
	Азотні добрива, ціна 1ц 330грн		Фосфорні добрива , ціна 425грн		Калійні добрива, Ціна 1 ц 470 грн	
	фізич	Д.р.	Фізик.	Д.р.	Фізичн.	Д.р.
Озима пшениця	1,4	0,6	1,2	0,6	0,6	0,4
Озиме жито	1,1	0,45	0,7	0,45	0,8	0,45
Ячмінь	1,4	0,6	0,7	0,45	1,0	0,6
Овес	1,0	0,4	0,8	0,4	0,5	0,3
Просо	0,7	0,3	0,6	0,3	0,6	0,4
Соя	0,7	0,3	1,2	0,6	1,0	0,6
Горох	0,7	0,3	1,2	0,6	1,5	0,9
Гречка	1,0	0,4	0,8	0,4	0,6	0,4
Кукурудза на зерно	1,0	0,4	1,2	0,6	0,7	0,6
Соняшник	1,4	0,6	1,2	0,6	0,5	0,3
Ріпак	2,1	0,9	1,0	0,5	1,7	1,0
Цукровий буряки	2,9	1,2	2,5	1,3	0,7	1,2
Огірки	1,4	0,6	1,7	0,9	1,5	0,9
Помідори	1,4	0,6	2,3	1,2	1,0	0,6
Морква	1,4	0,6	1,7	0,9	1,5	0,9
Столові буряки	1,4	0,6	1,7	0,9	1,5	0,9
Кукурудза на силос	2,1	0,9	1,2	0,6	0,6	0,6

Однорічні трави	1,4	0,6	0,4	0,2	0,3	0,2
Багаторічні трави	1,4	0,6	0,2	0,1	0,6	0,4

Таблиця 6. Норми висіву та вартості насіння

культури	Норма висіву,ц	Собівартість 1 ц , грн	Ціна 1 ц,грн	Порівняльні ціни 2000 року
Озима пшениця	2,0	129,4	250,6	43,34
Озиме жито	1,8	73,5	198,8	42,51
Ячмінь	2,0	132,3	278,8	37,52
Овес	1,6	98,2	145,5	31,94
Просо	0,18	187,45	302,0	33,7
Соя	0,5	325,4	487,8	35,58
Горох	3,0	278,8	350,0	38,26
Гречка	0,6	250,8	587,5	65,91
Кукурудза на зерно	0,25		255,69	49,69
Соняшник	0,65	204,5	602,3	51,61
Ріпак	0,1		470,0	42,56
Цукровий буряки	0,3		507,5	12,01
Огірки	0,01		1255,5	56,17
Помідори	0,01		2458,8	49,56
Морква	0,015		897,9	74,69
Столові буряки	0,25		890,0	60,65
Кукурудза на силос	0,25		132,2	2,48
Однорічні трави	1,5		98,8	9,08
Багаторічні трави	0,2		470,5	7,35

Таблиця 7. Норми витрат та вартість засобів захисту рослин

Культура	Гербіциди			Інсектициди			Обробка насіння			Фунгіциди		
	назва препарату	норма внесення, л/га	ціна 1 л, грн	назва препарату	норма внесення, л/га	ціна 1 л, грн	назва препарату	норма внесення, л/т	ціна 1 л, грн	назва препарату	норма внесення, л/га	ціна 1 л, грн
Озима пшениця, озиме жито	бонвал	0,15	550	карате	0,1	400	Дивіденд Стар	1,0	700	Альто Супер	0,4	600
Ярий ячмінь, овес,	бонвал	0,15	550	карате	0,1		Дивіденд Стар	1,5	700	Альто Супер	0,4	600
Горох, соя	Дуал Голд	1,0	700,	актара	0,1	2500,0	Максим	1,0	548			
Гречка	бонвал	0,15	550				-	-				
Цукровий буряк	Фюзилад Форте	0,5	700	карате	0,4	400	-	-		Альто Супер	0,5	
Соняшник	Гезагард	2,0	450				Апрон	3,0				
Кукурудза на зерно	Мілагро	1,25	450	карате зеон	0,2	425	-	-				
Овочі	Фюзилад Форте	1,0	700	актара	0,06	2500,0	-	-		Ридоміл	2,5	1540

Просо	Голд Старт	0,3	2509				фітоцид	0,5	50			
Кукурудз на силос	Голіаф	0,25	1450									
Ріпак	Голд Старт	0,3	2509	фастак	0,06	1987				карамба	1,0	150,5

Таблиця 1 Щільність механізованих робіт згідно технології вирощування сільськогосподарських культур

Назва сільськогосподарських культур	Щільність механізованих робіт згідно прийнятої технології вирощування с.г. культур, ет.га./га
Оз.пшениця	7
Жито озиме	6
Ячмінь	11,2
Кукурудза на зерно	6,5
Овес	6,3
Просо	4,8
Гречка	4,4
Горох	6,4
Соя	6,0
Цукрові буряки	23,2
Соняшник	12,5
Овочі	24,5
Ріпак	4,0
Кукурудза на силос	12,0
Однорічні трави	4,5
Багаторічні трави	8,9
Тваринництво	25%
Інші тракторні роботи	7%

Таблиця 2 Показники роботи МТП

Назва та марка машини	Свiввiдошенн ня тракторiв , %	Рiчний нормативний виробiток на 1 машину, ум.га., га	Коефiцiєнт технiчної готовностi
Трактори:ХТЗ 17021	28	2805	0,9
Т-150К	18	2805	0,9
Т-150	12	2805	0,9
МТЗ-826	38	1314	0,9
ХТЗ-2511	4	270	0,9
Усього	100	х	х
Комбайни зернозбиральнi:			
CLAAS	50	330	0,8
PCM-10	50	240	0,8
Комбайни бурякозбиральнi : БМ-6	100	250	0,8

КС-6Б	100	250	0,8
Комбайни кормо- збиральні : CLAAS Jaguar	100	180	0,75

Таблиця 3 Нормативне навантаження на сільськогосподарські машини

Види машин	Обсяг роботи	Норма навантаження на одну машину
Сівалки зернові	Га посіву зернових культур	85
Сівалки бурякові	Га посіву цукрових буряків	70
Сівалки кукурудзяні	Га посіву кукурудзи	75
Сівалки овочеві	Га посіву овочевих культур	40
Культиватори для суцільного обробітку ґрунту	Га посіву ранніх ярових культур	100
Культиватори міжрядні для обробітку кукурудзи	Кількість тракторів МТЗ	х
Борони зубові	Га зябу(посіву ярових культур)	75
Луцильники дискові мало захватні	по 1 на прополювальний трактор	х
Плуги п'ятикорпусні	на кожен трактор Т150	х
Плуги дев'ятикорпусні	на кожен трактор ХТЗ 17021	х
Котки тракторні	Га весняної сівби	200
Розкидачі мінеральних добрив	Га посіву зернових, кукурудзи і соняшнику	190
Оприскувачі	Кількість тракторів МТЗ та Т-150 К	х
Причіпи до колісних тракторів	один на два трактори	х

Таблиця 4 Норма витрат та вартості палива

Назва та марка машини	Нормативи витрат палива, кг/ет.га,	Комплексна ціна 1 ц пального, грн..
Трактори:		
ХТЗ 17021	18,5	950,00
Т-150К	17	950,00

T-150		950,00
MT3-826	17	950,00
XT3-2511	13,5	950,00
Комбайни зернозбиральні:		
CLAAS	13	950,00
PCM-10	10	950,00
Комбайни бурякозбиральні : БМ-6	12	950,00
КС-6Б	17	950,00
Комбайни кормо- збиральні : CLAAS Jaguar	14,3	950,00

Таблиця 5 Тарифні ставки трактористів-машинистів, грн.

Показники	Тарифний розряд					
	1	2	3	4	5	6
Кількість нормо-змін згідно з розподілом тракторних робіт по розрядах тарифної сітки	2%	6%	11%	37%	32%	12%
Тарифна ставка	38,30	39,05	39,96	41,21	42,87	44,94

Таблиця 6 Тарифні ставки комбайнерів, грн.

Показники	комбайни		
	зернозбиральні	бурякозбиральні	кормозбиральні
Змінна норма виробітку,га	33	10	15
Тарифна ставка: комбайнера	14,94	14,94	14,94
помічника	10,46	10,46	10,46

Таблиця 7 Розрахунок витрат на ремонт і техобслуговування машинно-тракторного парку.

	Норми відрахувань, грн./ ум.га, т.га			
	Кр.	Пр.	ТО і зберігання	Заміна шин, гусениць

Трактори:				
ХТЗ 17021	18,6	39,4	20,4	4,1
Т-150К	15,6	35,88	13,4	2,4
Т-150	15,6	35,88	13,4	2,4
МТЗ-826	10,1	20,0	9,65	0,59
ХТЗ-2511	18,0	25,1	5,23	0,58
Комбайни :				
CLAAS	31,4	38,9	25,69	12,33
PCM-10	25,5	30,75	21,2	9,48
БМ-6	7,7	15,33	9,65	2,3
КС-6Б	33,2	28,9	13,44	3,67
CLAAS Jaguar	70,4	110,0	23,49	13,3
С.-г. машини	x			x
Бригадний будинок тис .грн.		3%		
Навіс ,тис. грн		8%		
Майданчик тис. грн		3%		
Усього	x	x	x	X

Для сільськогосподарських машин ,що агрегатуються з тракторами встановленні нормативи на ремонт із розрахунку 15 грн. на 1 ет.га. , на ТО-3,46 грн.

Таблиця 8 Вартість сільськогосподарської техніки

Назва і марки машин	Ціна машини по прейскуранту, тис. грн.	Норми амортизаційних відрахувань, %
Трактори :		
ХТЗ 17021	344	24,0
Т-150К	240	24,0
Т-150	243,5	24,0
МТЗ-826	132,4	24,0
ХТЗ-2511	104,9	
С.-г. машини		24,0
Комбайни :		
CLAAS	410,5	24,0
PCM-10	150,0	24,0
БМ-6	160,0	24,0
КС-6Б	155,0	24,0
CLAAS Jaguar	760,0	24,0
Бригадний будинок	x	8,0
Навіс	x	8,0

Майданчик	х	8,0
-----------	---	-----

Таблиця 1 Фактичні дані про трудові ресурси господарства

Місяці	Фонд робочого часу одного працівника	Коефіцієнт використання робочого часу	Наявність трудових ресурсів	
			В затратах праці, тис.люд.год	В середньомісячній чисельності працівників, чол
1	178	0,8	32	205
2	178	0,8	32	205
3	178	0,85	36	210
4	178	0,9	41	260
5	178	0,9	43	310
6	178	0,95	56	330
7	178	0,95	50	330
8	178	0,95	60	330
9	178	0,9	50	310
10	178	0,8	40	205
11	178	0,8	32	205
12	178	0,75	28	140

Таблиця 2 Нормативи затрат праці на 1га вирощування сільськогосподарських культур

Культура, види угідь	Планові нормативи прямих затрат праці на 1 га посіву
-------------------------	--

	Працівники ручних робіт	механізаторів
Озима пшениця	26,45	18,87
Ярий ячмінь	16,88	10,71
Озиме жито	13,11	5,08
Горох	42,88	12,43
Овес	5,44	8,65
1	2	3
Просо	13,57	10,54
Соя	42,88	12,43
Гречка	10,53	8,80
Кукурудза на зерно	5,69	7,88
Цукрові. буряки	169,5	45,92
соняшник	26,73	12,32
овочі	657,2	21,90
Ріпак	10,3	9,0
Кукурудза на силос	8,3	30,89
Однорічні трави	8,88	8,06
Багаторічні трави	17,82	14,76

Річний фонд робочого часу 263 дні або 184_ год.

Роботи в рослинництві не передбачені технологічними картами:

-працівники ручної праці – 9260,

-механізatori- 3830люд-год.

Таблиця 3 Норма обслуговування в тваринництві,гол

Професія		Норма обслуговування гол.
----------	--	---------------------------

	Показники виміру, обсяг робіт	
Доярки при механ. доїнні	Середньорічне поголів'я корів	25
Доярки родильного віділення	Середньорічне поголів'я родильного від.	15
Скотарі по догляду за коровами	Середньорічне поголів'я корів	154
Техніки штуч. заплід.	Середньорічне поголів'я корів	300
Слюсарі-наладчики	Середньорічне поголів'я корів	300
Скотарі нічні	Середньорічне поголів'я корів	300
Підмінні працівники	Чисельність осн. працівників	22%
1	2	3
РАЗОМ по мол. стаду	X	X
Скотарі по догляду за нетелями	Середньорічне поголів'я	36
Скотарі по догляду за теличками 12-18 міс.	Середньорічне поголів'я	100
Скотарі по догляду за бичками 12-18 міс.	Середньорічне поголів'я	100
Скотарі по догляду за молодняком 6-12 міс.	Середньорічне поголів'я	70
Скотарі по догляду за телятами до 6 міс.	Середньорічне поголів'я	100
Телята до 1 міс.	Середньорічне поголів'я	30
Слюсарі наладчики по обслуговуванню молодняку	Середньорічне поголів'я	300
Скотарі нічні	Середньорічне поголів'я	300
Підмінні	Чисельність осн. працівників	22%

Річний фонд робочого часу одного працівника 285 днів або 1995 год.

Таблиця 4 Нормативи чисельності керівників спеціалістів для штатного розпису

Назва посад	Нормоутворюючі показники
1. Керівник господарства	один на господарство
2. Головний бухгалтер	один на господарство
3. Бухгалтер відповідної категорії	один на 70 працюючих
4. Касир	один на господарство
5. Головний економіст	один на господарство
6. Економіст з оплати праці	один на господарство з чисельністю працюючих більше 300 чоловік
7. Головний агроном	один на господарство з умовною збиральною площею менше 4 тис. га
8. Агроном відповідної категорії	один на господарство з умовною збиральною площею більше 2 тис. га
9. Головний зоотехнік	один на господарство з умовним поголів'ям не менше 1 тис. гол.
10. Зоотехнік відповідної категорії	один на кожних 800 ум. гол.
11. Головний інженер	один на господарство, що має більше 50 фіз. тракторів
12. Інженер відповідної категорії	один на господарство, що має більше 50 фіз. тракторів
1	2
13. Головний енергетик	один на господарство, що споживає 1,5 млн. кВт год. в рік
14. Інженер-електрик відповідної категорії	один на господарство, що споживає 1,5 млн. кВт год. в рік
15. Завідуючий господарством	один на господарство, I-IV груп з оплати праці
16. Завідуючий складом	один на кожний склад
17. Бригадири	працюючі бригадири, якщо кількість працюючих до 20 чол.

Примітка: за останні 5 років – середньо облікова кількість працюючих 255 чоловік.

- умовна збиральна площа – 2560 г
- умовне поголів'я – 1250 гол.
- фізичних тракторів – 22 шт.
- 1,6 млн. кВт в рік

Таблиця 4 Місячні ставки керівників і спеціалістів та міжгрупові коефіцієнти

Назва посади	Групи підприємств та міжгрупові коефіцієнти співвідношень					
	I	II	III	IV	V	VI
Заступник керівника	15395	0,93	0,86	0,79	0,76	0,72
Керівник господарства	15530	0,93	0,86	0,79	0,76	0,72
Головний бухгалтер	154220	0,93	0,86	0,79	0,76	0,72
Головні: економіст, агроном, зоотехнік, ветлікар, інженер, енергетик	15190	0,93	0,86	0,79	0,76	0,72
Завідуючий господарством	13740	0,94	0,89	0,83	-	-
Агроном, зоотехнік, ветлікар, інженери всіх спеціальностей, економіст, бухгалтер, диспетчер, юрист: I – категорії II – категорії	13740	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Техніки, всіх спеціальностей	13532	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

Таблиця Розрахунок обсягів продажу та фінансових результатів діяльності підприємства

[illegible]

Гречка				500	1350		314	1330																
Соняшник	1438	285		2000	1680		876	1575																
Цукрові буряки																		71075	59					
Ріпак				954	1367		2000	1380																
Овочі																					953	180		
Молоко										15465	650		10310	830										
М'ясо ВРХ															1128	7600								

Вид реалізованої продукції	Собівартість продукції ,що реалізується		Витрати на збут продукції(0,5%)	Адміністративні витрати(1,5%)	Всього витрат, грн	Фінансовий результат		Рівень рентабельності %
	1ц,грн	Всього,грн				прибуток	збиток	
Озима пшениця								
Озиме жито								
Ячмінь								
Овес								
Кукуруд.на зерно								
Горох								
Соя								
Гречка								
Соняшник								
Цукрові буряки								
Ріпак								
Овочі								
Молоко								
М'ясо ВРХ								

